

POSTANOWIENIE

Dnia 21 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)
SSN Paweł Grzegorzczak (sprawozdawca)
SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa A. B.
przeciwko Z. K.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 stycznia 2022 r.,
na skutek zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Rejonowy w G.
postanowieniem z dnia 21 stycznia 2021 r., sygn. akt I Cz [...], I C [...],

"Czy na postanowienie sądu pierwszej instancji o odrzuceniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji przysługuje zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji - zgodnie z art. 394_1a § 1 pkt 12 k.p.c., jako że jest to postanowienie w przedmiocie odrzucenia zażalenia, czy do sądu drugiej instancji - zgodnie z art. 394 § 1 k.p.c., jako że jest to postanowienie kończące postępowanie w sprawie?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 4 lutego 2020 r. Sąd Rejonowy w G. odrzucił zażalenie powoda A. B. na postanowienie tego Sądu z dnia 24 września 2019 r. o odrzuceniu apelacji powoda od wyroku z dnia 10 kwietnia 2019 r. Na postanowienie to powód wniósł zażalenie w ustawowym terminie.

Na podstawie zarządzenia przewodniczącej wydziału w Sądzie Rejonowym wyznaczono trzyosobowy skład w celu rozpoznania zażalenia na postanowienie z dnia 4 lutego 2020 r. Przystępując do rozpoznania zażalenia Sąd Rejonowy uznał za wątpliwe, jaki sąd – sąd pierwszej instancji orzekający w innym składzie zgodnie z art. 394^{1a} § 1 pkt 12 k.p.c., czy sąd drugiej instancji zgodnie z art. 394 § 1 *in principio* k.p.c. – powinien rozpoznać zażalenie na postanowienie o odrzuceniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji.

W ocenie Sądu Rejonowego za przyjęciem pierwszego stanowiska przemawia *prima facie* sentencja zaskarżonego postanowienia w zestawieniu z art. 394^{1a} § 1 pkt 12 k.p.c. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469), zgodnie z którym na postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie odrzucenia zażalenia przysługuje zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji. Jednocześnie jednak, jak zauważył Sąd, zaskarżone postanowienie ma cechy kończącego postępowanie w sprawie, a tym samym zażalenie powinno przysługiwać do sądu drugiej instancji. Jeżeli bowiem zaskarżone postanowienie mieści się w katalogu zażaleń przysługujących do innego składu sądu pierwszej instancji, jak i w katalogu zażaleń przysługujących do sądu drugiej instancji – jako kończące postępowanie w sprawie – więcej argumentów przemawia za tym, aby podlegało ono rozpoznaniu przez sąd drugiej instancji.

Wątpliwości tej Sąd Rejonowy dał wyraz w przedstawionym zagadnieniu prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy. Przepis ten ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu zażaleniowym (art. 397 § 3 k.p.c.).

Sądem w rozumieniu art. 390 § 1 k.p.c. jest sąd powołany do podjęcia czynności związanych z oceną dopuszczalności lub zasadności środka odwoławczego (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 1 lipca 2021 r., III CZP 36/20, OSNC 2021, nr 11, poz. 74 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2021 r., III CZP 40/20, niepubl.). *A contrario*, uprawnienia do przedstawienia zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu jest pozbawiony sąd, którego rola w konkretnym układzie procesowym nie polega na rozpoznaniu środka odwoławczego, lecz jest ograniczona do przedstawienia tego środka wraz z aktami innemu sądowi, jako powołanemu do jego rozpoznania.

Jak wynikało z materiału sprawy, skarżący wniósł zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego w G. kierując je w sposób jednoznaczny do Sądu Okręgowego w G. za pośrednictwem Sądu Rejonowego, który wydał zaskarżone orzeczenie. Sąd Rejonowy, jako sąd *a quo*, był w związku z tym zobligowany do niezwłocznego przedstawienia akt sprawy Sądowi Okręgowemu powołanemu do rozpoznania zażalenia zgodnie z wolą skarżącego (art. 395 § 1 k.p.c.), chyba że wystąpiłyby okoliczności określone w art. 395 § 2 k.p.c. Rola Sądu Rejonowego w postępowaniu zażaleniowym sprowadzała się zatem do technicznej czynności przedstawienia akt sądowi *ad quem*, bez względu na ewentualne wątpliwości co do tego, czy skarżący prawidłowo oznaczył sąd właściwy do rozpoznania zażalenia. Sąd Rejonowy nie powinien tym samym – w braku ku temu procesowej podstawy – podejmować względem wniesionego zażalenia czynności jurysdykcyjnych, w czym mieści się przystąpienie do jego rozpoznania w celu przedstawienia zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu. Sąd ten, jak wskazuje się w utrwalonym orzecznictwie, nie może bowiem traktować środka odwoławczego jako wniesionego do tego Sądu, a w konsekwencji niejako przejmować go do rozpoznania wbrew woli skarżącego, który skierował ów środek do sądu drugiej instancji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2018 r., III CZP 109/17, niepubl. i z dnia 6 kwietnia 2018 r., III CZP 111/17, niepubl., a także uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2020 r., III CZP 12/20, OSNC 2021, nr 4, poz. 25).

Oceny tej nie zmieniała okoliczność, że zażalenie na inne postanowienie wydane w tej samej sprawie, przedstawione przez Sąd Rejonowy Sądowi

Okręgowemu w G., zostało powrotnie przekazane Sądowi Rejonowemu na skutek uznania się przez Sąd Okręgowy za niewłaściwy do jego rozpoznania, a także stanowisko sędziów wizytatorów powołane w uzasadnieniu postanowienia obejmującego zagadnienie prawne, według którego postanowienie w przedmiocie odrzucenia zażalenia nie kończy postępowania w sprawie. Kwestia prawidłowości tego stanowiska była bowiem bezprzedmiotowa w układzie procesowym, w którym zakres czynności powierzonych Sądowi Rejonowemu, jako sądowi *a quo*, wyznaczał wiążąco art. 395 § 1 k.p.c. Ocena tego poglądu należała natomiast do kompetencji jurysdykcyjnych sądu *ad quem*, który dokonując jej mógłby skorzystać z możliwości przedstawienia zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu.

Przedstawienie przez Sąd Rejonowy zagadnienia prawnego było tym samym niedopuszczalne.

Niezależnie od tego, należało zauważyć, że z uzasadnienia postanowienia obejmującego zagadnienie prawne nie wynikało, aby Sąd Rejonowy istotnie żywił poważne wątpliwości co do tego, jaki sąd jest właściwy do rozpoznania zażalenia złożonego przez powoda. Sąd ten nie powołał żadnych istotnych argumentów, które w jego ocenie mogłyby przemawiać za tym, aby objęte zażaleniem postanowienie było zaskarżalne do innego składu sądu pierwszej instancji, z wyjątkiem wskazania na treść art. 394^{1a} § 1 pkt 12 k.p.c. Z ogółu rozważań Sądu Rejonowego wynikało, że stoi on jednoznacznie na stanowisku, według którego postanowienie o odrzuceniu zażalenia na postanowienie o odrzuceniu apelacji kończy postępowanie w sprawie, a w konsekwencji do rozpoznania zażalenia powoda jest właściwy sąd drugiej instancji na podstawie art. 394 § 1 *in principio* i art. 394^{1b} k.p.c.

Sytuacja, w której sąd występujący z zagadnieniem prawnym jest przekonany o prawidłowym sposobie jego rozstrzygnięcia, stanowi odrębną podstawę odmowy podjęcia uchwały przez Sąd Najwyższy. Celem instytucji unormowanej w art. 390 § 1 k.p.c. jest bowiem wyjaśnianie przez Sąd Najwyższy problemów prawnych, które po dokonaniu przez sąd rozpoznający środek odwoławczy własnych zabiegów interpretacyjnych stwarzają – zarówno w ocenie tego sądu, jak i z obiektywnego punktu widzenia – poważne jurystyczne wątpliwości.

Przepis ten nie służy natomiast – jak w niniejszej sprawie – uzyskiwaniu wsparcia ze strony Sądu Najwyższego dla jednoznacznie aprobowanego przez sąd stanowiska co do właściwej wykładni przepisów mających zastosowanie w rozpoznawanej sprawie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2008 r., III CZP 156/07, niepubl., z dnia 12 stycznia 2010 r., III CZP 113/09, niepubl. i z dnia 10 sierpnia 2018 r., III CZP 15/18, niepubl.).

Jedynie ma marginesie należało zatem zauważyć, że postanowienie o odrzuceniu zażalenia, jeżeli zażalenie dotyczy postanowienia zamykającego dostęp do rozpoznania sprawy przez sąd pierwszej lub drugiej instancji, kończy postępowanie w sprawie. Teza ta odnosi się m.in. do postanowienia o odrzuceniu zażalenia na postanowienie odrzucające apelację (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2018 r., II PZ 34/17, niepubl., z dnia 20 września 2018 r., IV CZ 38/18, niepubl. i z dnia 31 marca 2020 r., I CZ 12/20, niepubl.). W postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2022 r., III CZP 10/22, niepubl., wyjaśniono natomiast, przytaczając szeroką argumentację, że postanowienie sądu pierwszej instancji, którego przedmiot mieści się w katalogu określonym w art. 394^{1a} § 1 k.p.c., jeśli kończy postępowanie w sprawie, jest zaskarżalne zażaleniem do sądu drugiej instancji (art. 394 § 1 *in principio* w związku z art. 394^{1b} k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.